

УДК 130.2+94+930

DOI <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2025.4.3>**Пальчинська Мар'яна Вікторівна**

доктор філософських наук, професор,
професор кафедри журналістики, соціальних комунікацій і ІТ-права
Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку
вул. Кузнечна, 1, Одеса, Україна
orcid.org/0000-0001-5860-9546

Кокорєв Олексій Вікторович

доктор політичних наук, доцент,
в.о. завідувача кафедри журналістики, соціальних комунікацій і ІТ-права
Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку
вул. Кузнечна, 1, Одеса, Україна
orcid.org/0000-0001-7391-2498

Арапакі Марина Володимирівна

PhD, доцент кафедри мовної підготовки
Одеського державного університету внутрішніх справ
вул. Успенська, 1, Одеса, Україна
orcid.org/0000-0001-9437-0421

АНТРОПОЛОГІЧНІ ВИМІРИ ВІРТУАЛЬНОГО ПРОСТОРУ

У статті розглядаються антропологічні виміри віртуального простору, зокрема його вплив на процес соціалізації та особистісного становлення індивіда у сучасному соціумі. Особлива увага приділяється впливу віртуального простору на соціальну реальність і тим змінам, яким піддається існуюча система соціальної взаємодії. Глобальні трансформації, яким піддається сучасне суспільство загалом та його окремі структурні елементи, потребують осмислення в рамках філософського аналізу.

Мета даної статті – проаналізувати антропологічні виміри віртуального простору, які наявні у сучасному суспільстві.

Досягненню поставленої мети сприяє реалізація наступних **завдань**:

- проаналізувати видозміни соціального буття під впливом віртуалізації та інформатизації та технізації суспільства;
- окреслити вплив віртуального простору на життєдіяльність особистості в умовах масового впровадження інфокомунікаційних технологій;
- дослідити вплив віртуального простору на соціалізацію особистості.

Методологія дослідження. Системний метод дозволив проаналізувати антропологічні складові віртуального простору, що впливають на життєдіяльність людини та суспільства на сучасному етапі суспільного розвитку.

Синергетичний метод дозволив визначити певні протиріччя у соціальному та індивідуальному бутті особистості, які наявні в умовах віртуалізації суспільства.

Культурно-історичного підхід застосовано для комплексного аналізу культурних форм взаємодії, які представлені у віртуальному просторі сучасного суспільства.

Результати дослідження. Життєдіяльність особистості у сучасних умовах ускладнюється під впливом зростаючих темпів соціокультурних перетворень, ускладненням соціального буття, підвищенням вимог до особистості та ін. В умовах віртуалізації та інформатизації суспільства один із найсильніших впливів на особистість здійснює віртуальний простір.

Віртуальний простір по-новому ставить проблему формування ідентичності: особистість, занурена у віртуальну взаємодію, перебуває у ситуації перманентної зміни ідентичності, що є основою формування таких особистісних особливостей, як безтілесність суб'єкта, нівелювання соціальної власності, анонімність та ін.

Ключові слова: віртуальний простір, сучасне суспільство, особистість, соціалізація, соціальна взаємодія.

Вступ. Актуальність обраної теми обумовлена тим, що простір сучасного суспільства під впливом віртуалізації та глобального розповсюдження комп'ютерних мереж набув ще одного структурного компонента – віртуального простору, що є своєрідною гіперреальністю, яка істотно впливає на існуючу систему соціальних відносин: «Інтенсивне впровадження комп'ютерних технологій у життя людини й суспільства загалом розкрило нові аспекти конструювання соціальної дійсності, комунікативні аспекти взаємодії акторів як учасників цього процесу. Природно, що Інтернет як нове інформаційне середовище передбачає специфічні засоби діяльності в ній, що тягне за собою зміну соціалізації, формування соціальної ідентичності, як наслідок, світорозуміння людини» [7, с. 51].

Також зазначимо, що віртуальний простір, що продукується комп'ютерними технологіями, суттєво впливає на поведінкові прояви особистості, самопрезентацію, спілкування та світогляд в цілому. Вплив новітніх інфокомунікаційних технологій також торкається соціалізації особистості, її соціальної діяльності. Вищезазначене спонукає до подальших наукових розвідок антропологічних вимірів віртуального простору.

Аналіз наукової розробки проблеми. Проблемне поле віртуальності є актуальним та перспективним напрямком наукових розробок. Класики філософії постмодернізму розглядають проблему симуляції суспільних відносин та людського буття в контексті техно-інформаційної спрямованості цивілізаційного процесу (Ж. Бодрійяр [13], Ж. Дельоз, Ж. Ліотар, З. Бауман [14], О. Тофлер [17]).

Проблеми віртуалізації культури та суспільства розглянуті у роботах Арапакі М., Борінштейна Є., Пальчинської М. [3], Куцик А. [5], Огорокової В. [7; 8] та ін. Серед сучасних вітчизняних філософів дослідженню антропологічних вимірів віртуалізації присвячені роботи Аксьонової В. [1], Воронкової В., Кивлюк О., Андрюкайтене Р. [4]; Розова Т. та Чорна Л. [10] досліджували культурно-антропологічні трансформації сучасного суспільства під впливом віртуалізації суспільства; проблеми етики інформаційного суспільства проаналізовані у роботах Толстова І. та Москвіна Я. [11], Храбрової В. [12]; питання штучного інтелекту як антропотехнології досліджено Богачовим М. [2].

Водночас необхідно зазначити, що значна кількість теоретичних питань, які стосуються механізмів включення особистості в процеси перетворення віртуального простору сучасного суспільства висвітлені недостатньо внаслідок складності феномену, що вивчається: «Епістемологічний характер постановки даної проблеми та праксеологічне вирішення на користь людини свідчить, що соціум повинен володіти необхідними і достатніми ресурсами для свого відтворення та ефективного розвитку, що торкається соціальної царини людини» [4, с. 26].

Мета даної статті – проаналізувати антропологічні виміри віртуального простору, які наявні у сучасному суспільстві.

Досягненню поставленої мети сприяє реалізація наступних **завдань**:

- проаналізувати видозміни соціального буття під впливом віртуалізації, інформатизації та технізації суспільства;
- окреслити вплив віртуального простору на життєдіяльність особистості в умовах масового впровадження інфокомунікаційних технологій;
- дослідити вплив віртуального простору на соціалізацію особистості.

Методологія дослідження. Системний метод дозволив проаналізувати антропологічні складові віртуального простору, що впливають на життєдіяльність людини та суспільства у сучасних умовах.

Синергетичний метод дозволив визначити певні протиріччя у соціальному та індивідуальному бутті особистості.

Культурно-історичного підхід застосовано для комплексного аналізу культурних форм взаємодії, які представлені у віртуальному просторі сучасного суспільства.

Виклад основного матеріалу. Значний вплив віртуального простору глобальної комп'ютерної мережі на соціум загалом і на особистість зокрема, почався з можливості інтернет-користувачів брати активну участь в інформаційних потоках, а в ряді випадків створювати інформаційний простір за власним бажанням та потребами: «Входження людини у нову еру інформаційної цивілізації, що обумовлено появою якісно нових комунікативних технологій, спричинило суттєві зміни в усіх сферах життєдіяльності індивіда, змінюючи саму людину, її світосприйняття та світовідношення, створивши новий вимір її буття» [5, С. 62]. Таким чином, суб'єктивно віртуальний змодельований світ представлений у певній паралельності соціального буття та буття віртуального.

Простір сучасного суспільства внаслідок віртуалізації як глобального процесу став більш технологічним. З одного боку таким, що надає безмежні можливості для реалізації різного роду соціальних потреб особистості, з іншого – стає менш антропоцентричним внаслідок розповсюдження технологій штучного інтелекту, що привертає увагу до етичних аспектів взаємодії технологій та людини: «Проблема моральності ШІ й перспективи його розвитку мають враховувати і важливий вимір несвідомого в контексті можливості аналітичної взаємодії соціальних акторів, якими є зокрема людина й ШІ, а також розуміння подієвості істини, що передбачає становлення суб'єктивності відповідно до істинності» [12, С. 152].

Також відмітимо, що віртуальний простір стимулює інтенсифікацію соціокультурних трансформацій у всіх сферах, що актуалізує потребу «у науковому підході до антропологічних вимірів соціальних перетворень, що відбуваються в умовах сучасного соціуму зумовлює, в свою чергу необхідність розробки парадигми антропологічних вимірів комунікативно-інформаційного усвідомлення сенсу буття в контексті глобальної трансформації людства» [1, С. 8].

Низка дослідників розглядає віртуальний простір як альтернативу соціального буття, чи реальність, яка протилежна соціальній внаслідок того, що вона менш жорстко регламентована соціальними нормами. Це загострює проблему соціальної ідентичності. Відповідно до вислову Огорокової В., «проблема соціальної ідентичності людини в епоху віртуалізації суспільства явно вказує на існування нової соціально-культурної спільності людей, об'єднаних прагненням значну частину свого життя проводити у віртуальному світі, де успішно задовольняються їхні основні культурні та соціальні потреби» [8, с.146].

Деякі дослідники [6; 15; 16] прогнозують, що подальший розвиток технологій віртуального простору актуалізує появу т.зв. «*homo virtualis*». Це умовне найменування для особливого людського виду, «який народжується сьогодні, активно залученого в простір віртуальної реальності, де він реалізує індивідуально й культурно значущі поведінкові стратегії» [7, С. 54].

Відповідно до концепції Пренскі М., який досліджує трансформації сучасного суспільства під впливом інформатизації та віртуалізації, доречно виділити два класи – «цифрові аборигени» та «цифрові мігранти», життєдіяльність яких має високу ступінь кореляції до адаптації у віртуальному просторі. Він наголошує на суттєвих відмінностях у реалізації життєвих перспектив на поведінкових стратегій у покоління молодих людей, які зростали вже в умовах масового впровадження комп'ютерних технологій: «Сьогоднішні молоді люди, які навчаються в школах і вишах, є представниками першого покоління, що виросло разом із цими новими технологіями. Усе своє життя вони проживають в оточенні цифрової техніки, будучи користувачами комп'ютерів, відеоігор, цифрових музичних плеєрів, відеокамер, мобільних телефонів та інших іграшок та інструментів цифрового століття. Комп'ютерні ігри, електронна пошта, інтернет, мобільні телефони є невід'ємною частиною їхнього життя» [16, С. 2]. Він так зазначає, що «ті ж, хто народився до цифрової епохи, порівняно з нинішніми учнями залишаються так званими «цифровими іммігрантами»» [16, С. 3]. Найвагоміша різниця між цим поколінням молоді та іншими полягає, на його думку у тому, що цифрові мігранти живуть

у постійних спробах адаптуватися до нового цифрового світу, але цей процес адаптації ніколи не дає ефективного результату.

Слід зазначити, що на сучасному етапі спостерігається настільки тісна конвергенція віртуального та соціального, що дозволяє говорити про віртуальний простір як один із способів конструювання соціального буття: «цифрові технології постають як амбівалентні медіатори, що одночасно функціонують і як інструменти гегемонічної імпозиції владних відносин, і як каталізатори горизонтальних комунікативних інтерсуб'єктивностей, що конституують публічну сферу в габермасівському сенсі» [9, С. 34].

Аналіз наукових розвідок доводить, що віртуальний простір протиставляється просторові соціальному, оскільки зазвичай його ототожнюють з дистанціюванням від реального життя. Основні причини, що викликають такі соціально-поведінкові прояви, пояснюють «...спрацюванням захисних механізмів, які допомагають людині відійти від неприємностей, проблем, стресів, непорозумінь, конфліктів, а також сірої одноманітної повсякденності, якими переповнене реальне життя» [6, С. 48].

В умовах подальшої віртуалізації суспільства прискіпливу увагу слід приділити питанню соціалізації особистості. Для соціальної філософії вихідною та фундаментальною передумовою при розгляді проблеми соціалізації є ідея про нерозривний зв'язок, єдність та взаємодію людини і суспільства. У сучасних умовах віртуальний простір може впливати на соціальні процеси, зокрема, на соціалізацію у реальному соціумі.

Соціалізація передбачає процес становлення соціальної сутності людини, включення її у систему соціальних ролей і статусів, його як суб'єкт соціальної життєдіяльності. Вивчаючи проблему конвергенції соціального та віртуального у контексті соціалізації особистості, слід зазначити, що віртуальний простір може стати взаємодоповнюючим фактором соціалізації особистості, тобто у цьому випадку йдеться про соціалізацію, яка відбувається переважно у системі існуючих соціальних відносин, підґрунтям яких є домінуючі культурні, релігійні, морально-етичні та інші патерни поведінки. У цьому аспекті можливості віртуального середовища розширюють параметри соціальної життєдіяльності: «антропологічні виміри комунікативно-інформаційного усвідомлення сенсу буття зводяться до того, що на нього здійснює вплив мережева культура, нові типи комунікації, зумовлені інформаційними технологіями, в результаті чого з'являється новий тип особистості – віртуальний чи мережевий. Становлення особистості визначається процедурою інтерпретації, яка дозволяє у рамках дискурсивного простору встановлювати смислові значення з конкретною ситуацією і завдяки цьому досягати поєднання зовнішніх структур соціокультурного життя зі своїм внутрішнім світом» [1, С. 11].

У якості взаємовиключного фактору соціалізації віртуальний простір може виступати у тому випадку, коли йдеться про надмірне занурення в середовище комп'ютерних мереж, при якому константна соціальна реальність втрачає своє значення для індивіда, що викликає різний ступінь соціальної ексклюзії: «Віртуальний світ змінює межі соціальної взаємодії, руйнує укорінений уклад, створює комфортне середовище співіснування людей. Сьогодні симуляція стає тотальною, вона є стигматом інформаційного суспільства... Водночас віртуалізація повсякденного життя людини призводить до формування нового типу соціокультурних змін: деформовані принципи взаємодії людей і їхні соціокультурні зв'язки, відсутня ієрархічна підпорядкованість елементів соціальної системи, «розмиті» соціальні структури тощо» [7, С. 53].

Особистісна самореалізація у віртуальному просторі може здійснюватися через перенесення у віртуальний простір вже напрацьованих параметрів або через реконструкцію соціальної ідентичності. Саме тому надзвичайно актуальним залишається питання зміни вектору життєдіяльності особистості внаслідок його перенесення з соціального до віртуального простору: «Мільярдна аудиторія занурюється до інформаційного цифрового простору, взаємодіє між собою, сприймаючи при цьому доступну інформацію по-різному, залежно від особливостей світогляду, менталітету, ціннісних орієнтацій, психічного стану та багатьох інших факторів» [10, С. 440]. Таким чином, сьогодні людина може бути одночасно суб'єктом як соціальної, так і віртуальної спільноти, що тягне за собою зміну соціальної ідентифікації на віртуальну.

За допомогою віртуального простору можливе не лише проектування нових соціокультурних форм із принципово іншими властивостями, а й їхнє відтворення у просторі соціальному. Подальший розвиток інфокомунікаційних та комп'ютерних технологій сприятиме його більш тісній інтеграції з базовими елементами соціальної структури, більшою мірою актуалізувати проблему впливу віртуалізації на систему суспільних відносин та визначення адаптаційного потенціалу суспільства в цілому та особистості зокрема стосовно нових умов: «Штучний інтелект – це комп'ютерна система, яка мислить або діє як людина. Особливості ШІ втілюють імпліцитні уявлення його розробників про природу людини. Такий підхід у створенні ШІ відповідає філософському мейнстріму ХХ сторіччя, коли повсякденне життя розглядали як джерело мовних та соціальних напередданостей, що забезпечують розуміння. Також цей підхід спирається на класичну дихотомію «людина–машина» й відповідне уявлення, що людська природа є стабільною та незалежною від техно – логічного стану. Проте у постметафізичну добу, коли взаємодія людини з технікою є комунікативною, а не інструментальною, дані про людський побут не можуть бути незалежним зразком людськості» [2, С. 189].

У сучасній філософській парадигмі проблема антропологічних вимірів віртуального простору набуває нових імпульсів до подальшого осмислення. Йдеться, насамперед, про нову філософію життя, т.зв. «дауншифтинг – життєва позиція (філософія), яка пропагує «життя заради себе», «життя заради самого життя», «відмова від чужих цілей» та нав'язаних суспільних стереотипів: збільшення матеріального статку, кар'єрного росту, логіки консьюмерістського суспільства. Іншими словами, відбувається відмова, несприйняття, втеча від «квазіцінностей» сучасної цивілізації» [6, С. 48].

Підводячи підсумки проведеного дослідження, зазначимо, що на сьогодні людина одночасно включена до двох взаємопов'язаних просторів, вплив яких надзвичайно великий, а наслідки поки що неможливо спрогнозувати повною мірою. Відповідно до концепції Борінштейна Є., Пальчинської М. та Арапакі М., найзначніший вплив віртуалізації та віртуального простору полягає у тому, що смисли та ціннісні орієнтації сучасної людини знаходиться у стані постійної трансформації: «Людина метамодерну ґрунтується на самоактуалізації особистості, прагне самостійно конструювати світ в умовах постійної соціокультурної трансформації, весь час зростаючої віртуалізації, орієнтується на максимальну плюралізацію цінностей, творчість є сутністю його життєвої позиції і орієнтується позитивну свободу як на можливість і наявність ресурсів для реалізації свого потенціалу» [3, С.77].

Аналізуючи антропологічні виміри віртуального простору та подальші трансформації суспільства під впливом віртуалізації, доречно говорити лише про визначення деяких тенденцій, які впливають на суспільну систему у глобальному масштабі. У сучасних умовах саме віртуальний простір може стати механізмом ефективної комунікації, що дозволяє значно інтенсифікувати модернізацію ключових суспільних сфер, а також суттєво прискорити процеси соціального перетворення.

Результати дослідження. Життєдіяльність особистості у сучасних умовах ускладнюється під впливом зростаючих темпів соціокультурних перетворень, ускладненням соціального буття, підвищенням вимог до особистості та ін. В умовах віртуалізації та інформатизації суспільства один із найсильніших впливів на особистість здійснює віртуальний простір.

Віртуальний простір по-новому ставить проблему формування ідентичності: особистість, занурена у віртуальну взаємодію, перебуває у ситуації перманентної зміни ідентичності, що є основою формування таких особистісних особливостей, як безтілесність суб'єкта, нівелювання соціальної власності, анонімність та ін.

Завершуючи розгляд цієї проблеми, можна зробити такі **висновки**.

В даний час в результаті конвергенції віртуального та соціального віртуальний простір стає не тільки інформаційно-технічною основою для розвитку сучасного суспільства, а також активно сприяє трансформації соціальних відносин за рахунок їх перенесення у віртуальний простір.

Істотні трансформації, які зазнає сьогодні особистість під впливом віртуального простору, змушують переосмислити чинники, що впливають соціальне становлення особистості. Правомірно припустити, що ще одним критерієм соціальної стратифікації стає доступ до ресурсів віртуального простору та вміння використовувати їхній потенціал.

У рамках соціально-філософського дискурсу, насамперед, актуалізується проблема впливу віртуального простору на формування основних структурних компонентів особистості, таких як світогляд, система ціннісних орієнтацій, засади соціальної життєдіяльності.

Глобальність віртуального простору дозволяє поглянути з якісно нової сторони на його роль як соціалізуючого фактору: інтеграція віртуальної реальності з реальністю соціальної стає причиною утворення суто мережевих паттернів поведінки.

Віртуальний простір також може використовуватись як соціальна технологія (тут як приклад можна навести віртуальні проекти, спрямовані на вирішення актуальних соціальних проблем), а також стати засобом ефективної соціальної адаптації особистості до умов сьогодення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аксьонова В. Антропологічні виміри комунікативно-інформаційного усвідомлення сенсу буття. *Антропологічні виміри філософських досліджень*. 2013. Вип. 3. С. 7–13.
2. Богачов М. Штучний інтелект як антропотехнологія. *Filosofska Dumka (Philosophical Thought)*. 2021. Вип. (3). С. 180–200.
3. Борінштейн Є., Пальчинська М., Арапакі М. Людина метамодерну: соціокультурна трансформація & віртуалізація. *Перспективи : соціально-політичний журнал*. 2024. № 1. С. 72–71.
4. Воронкова В., Кивлюк О., Андрюкайтене Р. Антропологічні виміри смарт-суспільства: теоретико-концептуальний досвід. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. 2018. Вип. 73. С. 25–40.
5. Куцик А. Людина в інформаційному просторі соціальних мереж і месенджерів. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 033 «Філософія». Волинський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, 2021.
6. Лугуценко Т. Людина virtus у просторі та часі віртуальної реальності. *Вісник ДАКККиМ. Серія Філософія*. 2013. №1. С. 47–51.
7. Огорокова В. Антропологічний фактор віртуалізації суспільства: Всесвітньо-історичний підхід. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Історичні науки*. 2020. Том 31 (70). № 2. С. 51–56.
8. Огорокова В.В. Образ нової соціальної реальності Постмодерну та форми його моделювання : монографія. Одеса : ВМВ, 2018. 288 с.
9. Попова Н., Мязін М. Цифрове місто: виклики та перспективи в епоху штучного інтелекту. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна. Серія «Теорія культури і філософія науки»*. 2024. Вип. 70. С. 33–45.
10. Розова Т., Чорна Л. Культурно-антропологічні трансформації: шлях від тексту до образу. *Cultural and artistic practices: world and Ukrainian context*. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2023. С. 440–467.
11. Толстов І., Москвін Я. Інформаційне суспільство та нова глобальна етика. *Вісник Харківського Національного Університету Імені В. Н. Каразіна. Серія «Філософія. «Філософські Перипетії»*. 2023. Вип. 68. С. 39–44.
12. Храброва В. Моральність штучного інтелекту та етика істин. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філософія. Філософські перипетії»*. 2024. Вип. (70). 150–156.
13. Baudrillard J. The Consumer Society. Myths and Structures. London : SAGE Publications, 1998. 224 p.
14. Bauman Z. Liquid Modernity. Oxford, United Kingdom : Polity Press, 2000. 240 p.
15. Kovtun N. M., Polishchuk O. P., Kovtun Yu. Disappearing professions: labor market transformation in the condition of modernization challenges of postindustrial society. *Zhytomyr Ivan Franko State University Journal. Philosophical Sciences*. 2022. Vol. 1 (91). P. 17–29.
16. Prensky M. Digital Natives, Digital Immigrants. On the Horizon. 2001. № 9–10. С. 1–6.
17. Toffler A., Toffler H. Revolutionary wealth. N.Y.: Knopf. 2006. 512 p.

REFERENCES

1. Aksonova, V. (2013). Antropolohichni vymiry komunikatyvno-informatsiinoho usvidomlennia sensu buttia [Anthropological dimensions of communicative and informational awareness of the meaning of being]. *Antropolohichni vymiry filosofskykh doslidzen*, 3, 7–13. [in Ukrainian]
2. Bohachov, M. (2021). Shtuchnyi intelekt yak antropotekhnolohiia. [Artificial Intelligence as Anthropotechnology]. *Filosofska Dumka (Philosophical Thought)*. Vyp. (3). S.180–200. [in Ukrainian]
3. Borinshtein, Ye., Palchynska, M., & Arapaki, M. (2024). Liudyna metamodernu: sotsiokulturna transformatsiia & virtualizatsiia. [Metamodern Human: Sociocultural Transformation & Virtualization]. *Perspektyvy : sotsialno-politychnyi zhurnal*. № 1. S. 72–71. [in Ukrainian]
4. Voronkova, V., Kyvliuk, O., & Andriukaitene, R. (2018). Antropolohichni vymiry smart-suspilstva: teoretyko-kontseptualnyi dosvid. [Anthropological dimensions of the smart society: theoretical and conceptual experience]. *Humanitarnyi visnyk ZDIA*. № 73. S. 25–40. [in Ukrainian]
5. Kutsyk, A. (2021). Liudyna v informatsiinomu prostori sotsialnykh merezh i mesendzheriv. [A person in the information space of social networks and messengers]. Kvalifikatsiina naukova pratsia na pravakh rukopysu. Dysertatsiia na zdobuttia naukovoho stupenia doktora filosofii z haluzi znan 03 «Humanitarni nauky» za spetsialnistiu 033 «Filosofii». Volynskyi natsionalnyi universytet imeni Lesi Ukrainky, Lutsk. [in Ukrainian]
6. Luhutsenko, T. (2013). Liudyna virtus u prostori ta chasi virtualnoi realnosti. [Human virtus in the space and time of virtual reality]. *Visnyk DAKKKiM. Seriiia Filosofii*. №1. S. 47–51. [in Ukrainian]
7. Okorokova, V. (2020). Antropolohichniy faktor virtualizatsii suspilstva. [The Anthropological Factor of the Virtualization of Society: A World-Historical Approach]. *Vsesvitno-istorychnyi pidkhid. Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho. Seriiia: Istorychni nauky*. Tom 31 (70). № 2. S. 51–56. [in Ukrainian]
8. Okorokova, V.V. (2018). Obraz novoi sotsialnoi realnosti Postmodernu ta formy yoho modeliuвання : monohrafiia. [The image of the new social reality of Postmodernism and forms of its modeling: monograph]. Odesa : VMV, 288 s. [in Ukrainian]
9. Popova, N., & Miazin, M. (2024). Tsyfrove misto: vyklyky ta perspektyvy v epokhu shtuchnoho intelektu. [Digital City: Challenges and Prospects in the Age of Artificial Intelligence]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V.N.Karazina. Seriiia «Teoriiia kultury i filosofiiia nauky»*. № 70. S. 33–45. [in Ukrainian]
10. Rozova, T., & Chorna, L. (2023). Kulturno-antropolohichni transformatsii: shliakh vid tekstu do obrazu. Cultural and artistic practices: world and Ukrainian context. [Cultural and anthropological transformations: the path from text to image]. Riga, Latvia : Baltija Publishing. S. 440–467. [in Ukrainian]
11. Tolstov, I., & Moskvyn, Ya. (2023). Informatsiine suspilstvo ta nova hlobalna etyka. [Information Society and New Global Ethics]. *Visnyk Kharkivskoho Natsionalnoho Universytetu Imeni V. N. Karazina. Seriiia «Filosofiiia. «Filosofski Perypetii»*. Vyp. 68. S. 39–44. [in Ukrainian]
12. Khrabrova, V. (2024). Moralist shtuchnoho intelektu ta etyka istyn. [The morality of artificial intelligence and the ethics of truths]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Seriiia «Filosofiiia. Filosofski perypetii»*. Vyp. (70). 150–156. [in Ukrainian]
13. Baudrillard, J. (1998). The Consumer Society. Myths and Structures. London : SAGE Publications, 224 p.
14. Bauman, Z. (2000). Liquid Modernity. Oxford, United Kingdom : Polity Press, 240 p.
15. Kovtun, N. M., Polishchuk, O. P., & Kovtun, Yu. (2022). Disappearing professions: labor market transformation in the condition of modernization challenges of postindustrial society. *Zhytomyr Ivan Franko State University Journal. Philosophical Sciences*. Vol. 1 (91). P. 17–29.
16. Prensky, M. (2001). Digital Natives, Digital Immigrants. On the Horizon. 2001. № 9–10. C. 1–6.
17. Toffler, A., & Toffler, H. (2006). Revolutionary wealth. N.Y.: Knopf. 512 p.

Palchynska Mariana Viktorivna

Doctor of Philosophical Sciences, Professor,
Professor at the Department of Journalism,
Social Communications, and IT Law
State University of Intelligent Technologies and Telecommunications
1, Kuznechna str., Odesa, Ukraine
orcid.org/0000-0001-5860-9546

Kokoriev Oleksii Viktorovich

Doctor of Political Sciences, Associate Professor,
Acting Head of the Department of Journalism,
Social Communications and IT Law
State University of Intelligent Technologies and Telecommunications
1, Kuznechna str., Odesa, Ukraine
orcid.org/0000-0001-7391-2498

Arapaki Maryna Volodymyrivna

PhD, Associate Professor at the Department of Language Training
Odesa State University of Internal Affairs
1, Uspenska St., Odesa, Ukraine
orcid.org/0000-0001-9437-0421

ANTHROPOLOGICAL DIMENSIONS OF VIRTUAL SPACE

The article examines the anthropological dimensions of virtual space, in particular its impact on the process of socialisation and personal development of individuals in modern society. Particular attention is paid to the influence of virtual space on social reality and the changes that the existing system of social interaction is undergoing. The global transformations that modern society as a whole and its individual structural elements are undergoing require reflection within the framework of philosophical analysis.

The purpose of the article is to analyse the anthropological dimensions of virtual space that exist in modern society.

The following tasks contribute to the achievement of this goal:

- to analyse the changes in social existence under the influence of virtualisation, informatisation and technisation of society;
- to outline the influence of virtual space on the life of an individual in the context of the mass introduction of information and communication technologies;
- to investigate the influence of virtual space on the socialisation of an individual.

Research methodology. The systematic method allowed us to analyse the anthropological components of virtual space that influence human and social life in modern conditions.

The synergistic method allowed us to identify certain contradictions in the social and individual existence of the personality.

The cultural-historical approach was used for a comprehensive analysis of the cultural forms of interaction that are represented in the virtual space of modern society.

Research results. The life of an individual in modern conditions is complicated by the influence of the growing pace of socio-cultural transformations, the complication of social existence, increased demands on the individual, etc. In the conditions of virtualisation and informatisation of society, one of the strongest influences on the individual is exerted by virtual space.

Virtual space poses a new problem of identity formation: an individual immersed in virtual interaction finds themselves in a situation of permanent identity change, which is the basis for the formation of such personality traits as the immateriality of the subject, the levelling of social property, anonymity, etc.

Key words: virtual space, modern society, personality, socialisation, social interaction.

Дата надходження статті: 15.11.2025

Дата прийняття статті: 04.12.2025

Опубліковано: 29.12.2025